

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Місьцеве та регіональне управління

Шифр та назва спеціальності

281 – Публічне управління та адміністрування

Інститут

ІНІ соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Адміністративний менеджмент

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Магістр

Тип дисципліни

Спеціальна(фахова), вибіркова

Семестр

2

Мова викладання

Українська, англійська

Викладачі, розробники

Круглов Віталій Вікторович

Vitalii.Kruhlov@khpi.edu.ua

Доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління

Науково-педагогічний стаж - понад 10 років. Досвід роботи в органах державної влади - 20 років. Автор понад 200 наукових та навчально-методичних праць.

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

Курс «Місьцеве та регіональне управління» спрямований на формування у студентів теоретичних знань та практичних навичок з управління на місцевому та регіональному рівнях. Розглядаються питання територіальної організації влади, методи та інструменти місцевого і регіонального управління, територіального розвитку, управління ресурсами територій.

Мета та цілі дисципліни

Навчальна дисципліна спрямована на оволодіння теоретичними знаннями з питань законодавчого та нормативного регулювання формування діяльності органів державної влади на місцевому та регіональному рівнях, ознайомлення з концепціями децентралізації та адміністративного реформування всіх рівнів державного управління, розподілу повноважень між гілками влади та органами місцевого самоврядування, набуття вмінь застосування теоретичних знань при вирішенні практичних питань на місцевому та регіональному рівнях, отримання навичок управління інноваціями, ресурсами, ризиками, процесами, змінами, якістю відповідно до моделей New Public Management і Good Governance, DEG/EDGE, цілей сталого розвитку України.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Індивідуальне завдання - реферат. Підсумковий контроль - залік.

Компетентності

ЗК03. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК09. Здатність виявляти, ставити і вирішувати проблеми; адаптуватися та діяти в нових ситуаціях і впоратися з тиском.

СК02. Здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери.

СК04. Здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.

СК08. Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.

Результати навчання

РН01. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.

РН04. Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.

РН07. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): денна форма: лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.; заочна форма: лекції – 4 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 114 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

«Правове регулювання публічного управління в Україні», «Ризик-менеджмент в системі прийняття управлінських рішень», «Система публічного управління в Україні», "Глобалізація і політика національної безпеки"

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювальне-ілюстративний метод; метод проблемного викладення; частково-пошуковий.

Під час проведення семінарських занять застосовується: частково-пошуковий, або евристичний метод (під час виконання індивідуальних завдань) та дослідницький

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет, завдання та зміст місцевого та регіонального управління

Предмет і завдання дисципліни. Зміст та основні поняття, пов'язані з місцевим та регіональним управлінням. Місцеве самоврядування як основа конституційного ладу, основоположний принцип організації публічної влади на місцях у демократичній правовій державі. Місцеве самоврядування як форма самоорганізації жителів сіл, селищ, міст і територіальних одиниць середнього і регіонального рівнів. Місцеве самоврядування як гарантоване державою право і реальна здатність територіальних громад (територіальних спільнот громадян) самостійно вирішувати питання місцевого значення. Основні принципи місцевого самоврядування. Характеристика та зміст основних структурних складових. Обґрунтування необхідності адміністративно-регіонального поділу України. Види регіональної економічної та соціальної політики, їх взаємозв'язок. Структура економічної політики регіону. Характеристика та зміст основних структурних складових.

Тема 2. Територіальна організація влади та місцеве самоврядування

Регіон, як головний об'єкт регіональної політики. Мета та головні аспекти регіональної політики держави. Регіональна структура і регіональна політика. Поняття регіону і регіонального

господарства. Територіальна організація влади в Україні та територіальне управління. Методологія дослідження проблем територіальної організації влади та регіонального управління в Україні. Територіальні основи публічної влади в Україні. Трансформаційні процеси у сучасній Україні. Система адміністративно-регіонального устрою України. Актуальні проблеми організації регіонального управління в Україні. Принцип повсюдності місцевого самоврядування. Місцеве і регіональне самоврядування. Проблеми оптимізації територіальних громад і адміністративно-територіального устрою України. Проблеми становлення і розвитку регіонального самоврядування в контексті концепцій конституційної та адміністративної реформ, регіональної політики України.

Тема 3. Регіональне управління та адміністрування

Ресурсне забезпечення регіонального управління. Аналіз стану економіки регіону. Прогнозування та планування регіонального розвитку. Визначення місця регіонального економічного аналізу. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень. Види територіальних громад, порядок їх об'єднання та роз'єднання. Проблеми оптимізації територіальних громад.

Тема 4. Методи та інструменти регіонального управління

Поняття організаційної структури системи регіонального управління, її оптимальність та якість. Характеристика етапів побудови організаційної структури системи регіонального управління. Визначення доцільності вдосконалення організаційної структури. Методи та принципи проектування організаційних структур системи регіонального управління. Поняття та зміст регіонального контролю. Обґрунтування необхідності регіонального контролю та регулювання регіонального розвитку. Формування системи регіонального контролю. Визначення основних складових системи: цілей та завдань, процесу, функцій, методів, принципів та функцій, а також ресурсного забезпечення контролю регіонального розвитку.

Тема 5. Правові засади місцевого самоврядування

Особливості правового статусу територіальної громади. Принцип пріоритету повноважень територіальної громади. Виключні повноваження територіальної громади, проблеми їх законодавчого регулювання. Статуси територіальних громад, проблеми становлення та розвитку статутного права в Україні. Повноваження сільської, селищної, міської ради, особливості їх правового регулювання. Внутрішньоорганізаційні повноваження та повноваження щодо безпосереднього вирішення питань місцевого значення. Особливості правового статусу районних у містах рад, а також Київської та Севастопольської міських рад.

Тема 6. Організаційна основа місцевого самоврядування

Основні форми безпосереднього волевиявлення територіальної громади. Місцеві вибори. Місцеві референдуми. Дорадчі опитування. Місцеві ініціативи. Публічні слухання. Організація роботи сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад, шляхи її вдосконалення. Сесія - основна форма роботи представницького органу місцевого самоврядування, порядок її скликання та проведення. Постійні комісії ради, їх основні функції, повноваження, форми роботи, юридична сила рішень. Організація роботи депутатів ради у виборчих округах і раді. Депутатські фракції та депутатські групи. Гарантії депутатської діяльності. Повноваження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті, районної, обласної ради з організації роботи представницького органу місцевого самоврядування.

Тема 7. Управління ресурсами територій

Управління ресурсами територій країни в умовах змін (трудовими, фінансовими, інвестиційними, інноваційними та ін.). Поняття «місцеве господарство». Об'єкти та суб'єкти права комунальної власності. Система інструментів, алгоритмів і методів форсайту для цілей стратегічного регіонального управління. Стратегічне регіональне управління РММ у ході проведення змін. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі та країнах розвинутої демократії.

Тема 8. Забезпечення сталого розвитку територій в період воєнного стану

Функції та методи антикризового регіонального та місцевого управління. Принципи сталого розвитку регіонів в Україні. Основні напрями сталого розвитку територіальної громади. Концепції сталого регіонального розвитку. Порівняльна характеристика категорій „регіональний розвиток” і „регіональне зростання”. Визначення поняття „економічний розвиток регіону”. Формування та обґрунтування системи показників, що характеризують економічний розвиток регіону. Зміни в ринковій ситуації та економічній активності. Підтримка соціально вразливих груп населення.

Відновлення природних ресурсів після конфлікту. Впровадження нових підходів у плануванні і реалізації проектів. Підходи до реконструкції та модернізації інфраструктури.

Теми практичних занять

Тема 1 Предмет, завдання та зміст місцевого та регіонального управління.

Основні поняття публічного управління: планування, потреба, запит, територія, ринок. Сутність регіонального управління. Організаційно-правовий механізм публічного управління на територіальному рівні. Моделі територіальної організації влади. Місцеве самоврядування в системі територіальної організації влади. Елементи системи місцевого самоврядування. Ради як колегіальні представницькі органи влади загальної компетенції. Повноваження місцевих рад у галузі бюджету, фінансів і цін. Виконання місцевими радами делегованих повноважень.

Тема 2. Територіальна організація влади та місцеве самоврядування

Територіальний продукт. Просування територіального продукту. Централізація та децентралізація у державному управлінні регіоном в умовах переходу до ринкових відносин. Основні задачі централізації. Централізація та децентралізація територіальної організації влади. Моделі територіальної організації влади.

Тема 3. Регіональне управління та адміністрування

Ребрендинг регіонів. Бренди регіонів: суть, зміст, формування. Конкурентоздатність та інвестиційна привабливість регіону. Роль стратегії в забезпеченні сталого розвитку регіону. Методи стратегічного управління й планування. Відмінність між довгостроковим та стратегічним плануванням. Функції стратегічного управління і планування. Технологія стратегічного планування. Система стратегічного планування. Особливості стратегічного планування на національному рівні в Україні. Стратегічне планування на регіональному рівні. Алгоритм стратегічного планування розвитку регіону. Комунікативне забезпечення процесу стратегічного планування.

Тема 4. Методи та інструменти регіонального управління

Позиціонування та диференціація території. Передумови маркетингової орієнтації території: динаміка розвитку та реакція на кризу. Визначення основних складових системи: цілей та завдань, процесу, функцій, методів, принципів та функцій, а також ресурсного забезпечення контролю регіонального розвитку. Характеристика законодавчої бази, як інструменту регулювання економічного розвитку території.

Тема 5. Правові засади місцевого самоврядування

Повноваження виконавчих органів селищних, міських, районних, обласних рад. Власні (самоврядні) та делеговані повноваження. Особливості повноважень органів самоорганізації населення. Інститут делегування повноважень у системі місцевого самоврядування. Особливості правового статусу районних та обласних рад. Виключні повноваження районних, обласних рад. Повноваження районних, обласних рад, делеговані ними районним, обласним адміністраціям. Селищний, міський голова, особливості його правового статусу. Стан і проблеми розвитку законодавства про місцеве самоврядування.

Тема 6. Організаційна основа місцевого самоврядування

Виконавчий комітет, порядок його формування та організації роботи. Президії (колегії) районних, обласних рад, виконавчий апарат цих рад, порядок організації їх роботи. Акти місцевих рад та їх виконавчих комітетів, порядок їх прийняття та організація виконання. Організація роботи депутатів ради у виборчих округах і раді. Депутатські фракції та депутатські групи. Гарантії депутатської діяльності. Повноваження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті, районної, обласної ради з організації роботи представницького органу місцевого самоврядування.

Тема 7. Управління ресурсами територій.

Комунальна власність, її суб'єкти, об'єкти, соціально-економічна природа, правовий режим. Повноваження територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо володіння, користування і розпорядження комунальною власністю. Право власності. Право господарського відання. Право оперативного управління об'єктами комунальної власності. Система місцевих фінансів. Місцеві бюджети, особливості їх прибуткової та видаткової частин. Місцеві податки і збори. Позабюджетні, валютні й інші цільові фонди.

Тема 8. Забезпечення сталого розвитку територій в період воєнного стану

Характеристика споживачів у регіональному менеджменті. Загальні підходи до макросегментації в територіальному розвитку. Система моніторингу показників сталого розвитку. Основні індикатори сталого розвитку регіону. Поняття кризи та характеристика основних концепцій кризи. Класифікація криз та їхня характеристика. Концептуальне пояснення ситуаційної теорії управління в кризовій ситуації та шляхів її вирішення. Проблеми регіонального розвитку та їх характеристики. Принципи і методи антикризового регіонального управління. Роль технологічних рішень у відновленні і управлінні. Механізми співпраці між місцевими і центральними органами влади. Стратегії для підтримки населення, яке постраждало від конфлікту.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, нормативно-правові акти) для самостійного вивчення та аналізу.

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді реферату та представлення його як презентацій за темою курсу, що студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додається до загального рейтингу

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. (із змінами). URL: www.zakon4.rada.gov.ua.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80.
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 кв. 1999 р. № 586-XIV //Офіційний вісник України. 1999. № 18. Ст. 774
4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011р. № 3166-VI (із змін. і доповн.). URL: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17.
5. Вдовенко С.М., Вдовенко Ю.С., Рогова О.В. Адміністративно-територіальний менеджмент: Навч. посіб. Ніжин:ТПК «Орхідея», 2016. 212 с.
6. Гладкий О. В. Менеджмент регіонального розвитку: навчальний посібник. "Академвидав". 2013. 248 с.
7. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст.голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.].К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012.Т. 1. 564 с.
8. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст.голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.].К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 2. 662 с.
9. Державне та регіональне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна та ін. ; за ред. А. Ф. Мельник. Тернопіль, 2014. 452 с.
10. Основи публічного адміністрування : навч. посіб. / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун [та ін.] ; за заг ред. Н.П. Матюхіної. Х. : Право, 2018. 172 с.
11. Основи регіонального управління в Україні : підручник / авт.-упоряд. :В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. К. : НАДУ, 2012. 576 с.
12. Попов С.А., Панченко Г.О. Інноваційний розвиток системи органів публічної влади: стратегічний підхід : навч. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.

13. Прогнозування та управління соціально-економічними процесами в регіоні : монографія / кол. авт. ; за заг. ред. В. С. Загорського. Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2016. 240 с.
14. Регіонально-адміністративний менеджмент : навч. посібник / За ред. проф. В.В. Мамонової. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 256 с.
15. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії : монографія / Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханенко, П. І. Надолішній та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 332 с.
16. Територіальна організація влади в Україні: підручник / Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, В. В. Наконечний, О. В. Ольшанський; за заг. ред. д.держ.упр., проф. В. В. Мамонової. 2-ге вид., випр. і доп. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. 260 с.

Додаткова література

1. Бачинська К.В., Марущак В. П., Марущак О. І. Державне управління, планування, фінанси : монографія / К. В. Бачинська, Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. 228 с.
2. Віліжінський В. М., Попов М. П. Реформування системи місцевого самоврядування в Україні з урахуванням національних традицій врядування : монографія. О. : ОРІДУ НАДУ, 2016. 182 с.
3. Ганущак Ю. І. Територіальна організація влади: напрямки змін: монографія; за заг. ред. В. С. Куйбіди ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів : Астролябія, 2018. 166 с.
4. Летучий Д. М., Гончарук Н. Т. Інтегрування стилів управління як засіб підвищення ефективності державної служби : монографія/ Д. М. Летучий, Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 164 с.
5. Модель делегування суспільних послуг: польський досвід для України : практ. посіб. / авт. кол. : М. Дадел, С. Серьогін, Є. Бородін [та ін.]. Д. : Грані, 2016. 136 с.
6. Регіональне управління : навч. посіб. / М. М. Іжа, Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханенко та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. 652 с.
7. Gryshchenko I., Kruhlov V., Lypchuk O., Lomaka I., Kobets Y. Infrastructural Development of Smart Cities as the Background of Digital Transformation of Territorial Units: El Desarrollo Infraestructural de las Ciudades Inteligentes como Contexto de la Transformación Digital de las Unidades Territoriales. Cuestiones Políticas. 2022. №40(73). P. 233-250.
8. Kruhlov V., Dvorak J., Moroz V., Tereshchenko D. Revitalizing Ukrainian Cities: The Role of Public-Private Partnerships in Smart Urban Development. Central European Public Administration Review. 2024. №22(1). P. 85-107.
9. Kruhlov V., Dzhyhora O., Trubakov Y., Kotsur V. Buryk Z. The Strategic Role of the State in Stimulating and Supporting Economic Growth: Tools, Policies and Influence on the Modern Economic Paradigm. Economic Affairs (New Delhi). 2023. № 68(04). P. 2289-2304..

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (40%) та поточного оцінювання (60%). Залік: письмове завдання (2 запитання з теорії) та усна доповідь по ним. Поточне оцінювання: 2 онлайн тести та індивідуальне завдання (по 20%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність.

Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Віталій КРУГЛОВ

28.06.2024

